

УДК 378.04:793.3]:378.015.31:111.852

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-6\(213\)-144-150](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-6(213)-144-150)

Горголь Віталій Петрович,

магістр хореографії, майстер спорту України зі спортивних танців, старший викладач кафедри хореографії і танцювальних видів спорту, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Україна

Vitalii Horhol,

Master of Choreography,
Master of Sports of Ukraine in Sport Dancing,
Senior Lecturer at the Department of Choreography and Dance Sports,
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Ukraine

E-mail: poltavadance@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0002-6646-9031>

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ У НЕФОРМАЛЬНІЙ МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ

A Розглядаються теоретико-методичні аспекти формування естетичної культури майбутніх хореографів в команді формейшин (на прикладі народного ансамблю спортивного бального танцю «Грація», засновник, художній керівник і головний тренер – Петро Горголь) на засадах конвергентності формальної професійної і неформальної мистецької освіти. Сформульовано понятійно-термінологічний апарат дослідження. Систематизовано естетичні властивості формейшин (естетико-композиційні, естетико-виражальні, естетико-технічні, естетико-атрибутивні), на основі яких розроблено карту оцінювання виступу команди спортивного бального танцю. Така карта застосовується під час сприймання, оцінки танцювальної композиції, її створення, підготовки та обговорення результатів публічної презентації. Доведено, що карта оцінювання є одним з ефективних дидактичних засобів формування естетичної культури майбутніх хореографів.

Ключові слова: естетична культура; професійна підготовка майбутніх хореографів; спортивні бальні танці; команда формейшин; неформальна мистецька освіта; принцип конвергентності формальної і неформальної освіти

Formation of aesthetic culture of future choreographers in non-formal art education

S This article examines the theoretical and methodological aspects of the formation of the aesthetic culture of future choreographers in the formation team (on the example of the national sports ballroom dance ensemble "Gratsia", founder, artistic director and head coach – Petro Gorgol) on the basis of the convergence of formal professional and informal artistic education. The conceptual and terminological apparatus of this study is described. The aesthetic properties of formations (aesthetic-compositional, aesthetic-expressive, aesthetic-technical, aesthetic-attributive) were systematized, based on which a map for evaluating the performance of a sports ballroom dance team was developed. Such a map is used during perception, assessment of a dance composition, and creation, preparation, and discussion of the results of a public presentation. The rating card is an effective didactic means of shaping the aesthetic culture of future choreographers.

Keywords: aesthetic culture; professional training of future choreographers; sports ballroom dancing; formation team; non-formal art education; the principle of convergence of formal and informal education

Актуальність проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. В умовах боротьби України за свободу і незалежність, відродження національної ідентичності та культури спостерігаємо потужне зростання національної самосвідомості суспільства. У цьому напрямі хореографія

поєднує найдієвіші засоби фізичного, морального та естетичного розвитку студентів, задоволення їхніх духовних запитів, вікових і творчих інтересів, що актуалізує проблему формування естетичної культури майбутніх хореографів під час професійної підготовки в закладах вищої освіти. Саме на них покладено високу місію збереження,

збагачення, розвитку унікальної художньої культури країни. Вони покликані бути зразковими носіями естетичної культури, мати витончений художній смак, креативність, гармонічну аксіосферу, щоб презентувати суспільству високі естетичні ідеали.

Про значущість хореографічного мистецтва в українській культурі засвідчує те, що Державний стандарт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 024 «Хореографія» розробляли і рецензували провідні фахівці країни (М. Вантух, І. Герц, С. Забрєдовський, Б. Колногузенко, О. Лиманська, А. Лягущенко, Т. Павлюк, О. Плахотнюк, А. Рехвіашвілі, А. Рехліцька, В. Сосіна, Л. Цветкова) і був затверджений першим середмистецьких спеціальностей галузей освіти і культури (2020 р.). З-поміж шістнадцяти спеціальних (фахових) компетентностей (СК) дев'ять пов'язано з проблемами формування естетичної культури майбутніх фахівців, які мають усвідомлювати соціальну, гуманістичну та гуманітарну роль культури і мистецтва, аналізувати й виявляти стильові особливості, види й жанри, специфіку хореографічного мистецтва, сприймати й професійно оцінювати розмаїття сучасних танцювальних практик, збирати, обробляти, синтезувати та інтерпретувати художню інформацію під час розроблення та презентації власних творчих проєктів [5, с. 7–8].

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні основи естетичного розвитку молодого покоління розробили Г. Васянович, І. Вернудіна, І. Зязюн, А. Камінський, Л. Левчук, О. Оніщенко, В. Панченко, Г. Філіпчук та ін., зокрема майбутніх учителів (В. Бутенко, О. Комаровська, С. Коновець, М. Лещенко, Г. Ніколаї, В. Орлов, Г. Падалка, О. Рудницька, Н. Сулаєва, О. Федій, О. Шевнюк та ін.). Естетична культура стала предметом спеціальних досліджень О. Бованенко, І. Зайцевої, Л. Побережної, Г. Сотської [8], В. Титаренко [11], В. Томашевського [12], Л. Фірсової, але їх присвячено майбутнім педагогам різних спеціальностей і дизайнерам.

Як засвідчує наш статистичний аналіз дисертацій у галузі освіти, впродовж 1991–2021 років із 7271 дослідження лише чотири присвячено професійній підготовці студентів спеціальності 024 Хореографія в закладах вищої

освіти: Т. Благова розкрила історичний аспект [1], С. Забрєдовський узагальнив психолого-педагогічні умови розвитку мотиваційної сфери хореографів, Є. Завгородня розробила методіку розвитку їхнього творчого потенціалу, Лю Сін'їн запропонувала методіку формування естетичної культури майбутніх хореографів у позааудиторній діяльності [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні, як видно з попереднього аналізу, загалом процес професійної підготовки майбутніх хореографів у педагогічній науці вивчено недостатньо. Залишається відкритим питання пошуку ефективних методів і засобів розвитку фахових компетентностей і належних особистісних якостей студентів під час професійної підготовки у виші.

Мета статті: розкрити окремі методичні підходи до формування естетичної культури майбутніх хореографів у неформальній мистецькій освіті, організованій у закладі вищої освіти.

Викладення основного матеріалу. Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження показав, що у поняття «естетична культура» вчені вкладають різний зміст. Немає потреби в науковій статті детально аналізувати ключову дефініцію, тому що її переконливо представлено на сторінках докторських досліджень Г. Сотської [8], В. Титаренко [11] і В. Томашевського [12].

Зупинимося на дослідженні Лю Сін'їн [7], яке суголосне нашим науковим інтересам. Авторка виокремлює «естетичну культуру майбутнього хореографа» і розуміє її «як особистісне утворення, що характеризується здатністю сприймати, оцінювати й усвідомлювати прекрасне у повсякденному житті, природі, мистецтві та забезпечує можливість естетично освоювати дійсність за законами краси, його адаптацію і самореалізацію в суспільстві» [7, с. 180]. Вона інтерпретує її в площині загальної культури особистості, пропонує метод комплексного впливу різних видів мистецтв (образотворче, музичне, театральне та література) на заняттях зі спеціального курсу «Естетична культура особистості: шляхи формування». На наш погляд, авторка не врахувала естетичних властивостей хореографічного мистецтва, специфіки мистецької діяльності танцюриста та потужного естетичного потенціалу професійної підготовки фахівців поза спецкурсом.

Ми ґрунтуємось на педагогічній концепції Г. Сотської, яка тлумачить естетичну культуру як «інтегративне утворення, що поєднує особистісні і професійні якості та охоплює естетичну свідомість (естетичні почуття, смак, ідеали), професійно-естетичну компетентність, здатність сприймати, переживати, оцінювати різноманітні естетичні явища відповідно до соціально значущих естетичних норм досконалості і краси, вміння проєктувати художньо-педагогічну діяльність згідно з універсальними загальнолюдськими естетичними цінностями, гуманістичними світоглядними позиціями» [8, с. 311]. У дефініції професора нам імponує поєднання в інтегративній властивості фахівця особистісних і професійних якостей, естетичних і гуманістичних цінностей, які сягають своїм корінням у давньогрецький феномен калокагатії, а також гармонія аксіологічного, культурологічного, компетентнісного та особистісно-орієнтованого підходів, відображених в одному визначенні.

У нашому дослідженні естетичну культуру майбутнього хореографа розуміємо як інтегративну, динамічну властивість фахівця, що поєднує його особистісні та професійні якості, охоплює аксіологічний, емоційний, когнітивний, психофізіологічний і праксеологічний компоненти.

Доведено, що процес формування естетичної культури майбутніх хореографів ефективніший за умови реалізації принципу конвергентності формальної і неформальної освіти, який розробила й обґрунтувала професор Н. Сулаєва [9; 10]. На її думку, формальна освіта (formal education) є цілеспрямованим навчанням на професійному рівні, яке завершується виданням диплома. Неформальна освіта (non-formal education) включена у цілісний професійно-освітній процес, здійснюється поза офіційним навчанням і не передбачає отримання спеціального свідоцтва. Для її здобувача вона є свідомою й добровільною навчальною діяльністю, зорієнтованою на задоволення власних освітніх потреб [10, с. 12]. Звідси конвергентність формальної та неформальної освіти «визначається взаємовпливом і взаємопроникненням компетентностей, які виформовуються в процесі засвоєння студентами дисциплін, уведених до навчальних планів (отже, формального складника освіти), та таких, що поглиблюються в умовах мистецької діяльності

в художньо-творчих колективах (неформального її складника)» [10, с. 13]. Уточнимо, що в ході неформальної освіти формуються не лише загальні та фахові компетентності, але й особистісні якості майбутнього професіонала, зокрема його естетична культура.

Н. Сулаєва простежує конвергентність формальної й неформальної освіти в численних мистецьких колективах психолого-педагогічного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, які визначають полівекторність неформального мистецького простору, де реалізуються особистісні запити, нахили, здібності, обдарування студентів [9]. З-поміж названих мистецьких колективів, де здійснюється неформальна мистецька освіта майбутніх хореографів, – народний ансамбль спортивного бального танцю «Грація» (засновник, художній керівник і головний тренер – заслужений працівник культури України Петро Степанович Горголь).

За 50-літній творчий шлях «Грація» досягла значних успіхів. Вона стала восьмиразовим володарем кубку України (2002–2009 рр.), шестиразовим чемпіоном України (2008–2014 рр.), призером кубку світу зі спортивних танців серед команд «формейшн» (Австрія, 2003 р.), переможцем відкритої першості світу (Німеччина, 2007 р.), чемпіоном Європейської федерації спортивного танцю (Україна, 2010 р.).

Характерні особливості «Грації» спричинені видовою специфікою спортивних бальних танців, як-от: 1) синтез мистецтва і спорту (П. Горголь [2], М. Кеба [4], Дж. Холт (J. Holt) [14]; 2) інтеграція в систему фізичної культури і спорту. Спортивний бальний танець як неолімпійський вид спорту включений до єдиної спортивної кваліфікації України, є офіційно визнаним видом спорту в більшості країн світу. До міжнародної конкурсної програми зі спортивних бальних танців входять п'ять танців європейської програми (стандарт) та п'ять танців латиноамериканської програми (латина) [2]; 3) можливість участі водночас і в спортивних, і в мистецьких фестивалях, конкурсах, змаганнях тощо; 4) танцювальні ансамблі як учасники спортивних змагань мають загальноприйнятну назву – команда формейшн. Формейшн є складно-кординаційним, командним, техніко-естетичним різновидом танцювального спорту [3].

Отже, у команді формейшн «Грація» майбутні хореографи здобувають неформальну освіту, вони не лише поглиблюють професійні компетентності зі спортивного бального танцю, але й збагачують їх через цілеспрямовану спортивну підготовку (36 вихованців отримали високі звання майстра спорту України зі спортивних бальних танців, 18 – кандидата в майстри спорту.

Ґрунтуючись на філософсько-естетичних

дослідженнях танцювального мистецтва [2; 3; 4; 5; 13; 14], власному досвіді виконавської, тренерської та суддівської діяльності, ми систематизували естетичні властивості формейшн за чотирма групами – естетико-композиційні, естетико-виражальні, естетико-технічні та естетико-атрибутивні, на основі яких розробили «Карту оцінювання виступу команди спортивного бального танцю» (табл. 1):

Таблиця 1

Карта оцінювання виступу команди спортивного бального танцю

№	Естетичний критерій	Бали			
		1	2	3	4
1.	Естетико-композиційні:				
	– єдність змісту та форми програми;				
	– динамічність (темп змін музичних фрагментів, танців, малюнків, рухів);				
	– композиційна вираженість, чіткість, логічність і завершеність;				
	– геометрична точність статичних побудов, перемішень зі збереженням малюнка (лінії, геометричні фігури тощо);				
	– художня цілісність й осмисленість загальної композиції.				
2.	Естетико-виражальні:	1	2	3	4
	– різноманітність і варіативність малюнка (ритмічного, геометричного, хореографічного);				
	– унікальність, новизна, оригінальність;				
	– експансивність і складність рухів;				
	– видовищність;				
	– оригінальність зв'язок і поєднань між руховими мотивами;				
	– естетична якість музичного супроводу;				
	– відповідність рухів і музичного супроводу, узгодженість їх між собою;				
	– пластичність;				
	– артистизм (міміка, жести, пози).				
3.	Естетико-технічні:	1	2	3	4
	– хореографічна постава;				
	– техніка виконання танцювальних рухів;				
	– швидкість;				
	– синхронність виконання рухів;				
	– синхронність виконання окремих елементів (амплітуда – довжина кроку, ступінь повороту, висота підйому рук і ніг тощо);				
	– синхронність побудов і перебудов;				
	– утримання заданих інтервалів між парами або окремими спортсменами;				
	– плавні зміни положення без повної зупинки;				
– злагодженість, рівняння, координація.					
4.	Естетико-атрибутивні:	1	2	3	4
	– костюми (стильова єдність, колір, лінія, текстура);				
	– зачіски;				
	– макіяж.				
Підсумковий бал					

Карта застосовується нами як дидактичний засіб формування когнітивного (знання з естетики спортивного бального танцю), психофізіологічного (рефлексія) та праксеологічного (сприймання, оцінювання та створення танцювальної композиції) компонентів естетичної культури майбутніх хореографів.

Безумовно, студент-першокурсник не в змозі охопити всіх естетичних критеріїв / ознак виступу формейшн, адже перцептивно-оцінювальна діяльність вимагає серйозної підготовки й досвіду.

Так, візьмемо до прикладу малюнок танцю, під яким розуміється розташування та переміщення виконавців сценічним майданчиком у певній послідовності. У спортивній програмі малюнок має характерні особливості: а) фрагменти танців можуть іти один за одним у будь-якій послідовності; б) не лімітовано їхньої тривалості й кількості повторень (тривалість усієї програми – 6 хвилин, її основної (змагальної) частини – 4,5 хвилини); в) загальний малюнок композиції складається з ритмічного, геометричного та

хореографічного малюнків. Своєю чергою геометричний малюнок як сукупність створюваних танцюристами картин та їх змін передбачає рівняння учасників команди один до одного з урахуванням точок танцювального майданчика під час побудови конкретної картини та обраного об'єкта картини. Зміни картин визначають видовищність спортивної програми. Аналіз змісту хореографічного малюнка спрямовано на вивчення лексики кожного танцю (частки базових, ускладнених, лінійних постатей; фігур найвищої складності), інших хореографічних і «трюкових» елементів. Отже, всі естетичні ознаки програми формейшн тісно пов'язані між собою.

Працюючи з дидактичними картами, майбутній хореограф освоює перцептивно-оцінювальну діяльність поступово: від загального емоційно-суб'єктивного враження від сприймання танцювального номера – до об'єктивного аналізу естетично-художньої якості виконання спортивної програми формейшн як музично-хореографічного твору.

Загальний алгоритм методики роботи з картою у формальному та неформальному режимах навчання ґрунтується на класичному загальнодидактичному принципі від простого до складного та включає такі кроки:

1) викладач має продемонструвати студентам еталон оцінювання конкурентної (альтернативної) програми формейшн, підготовлений ним за всіма критеріями. Він показує на занятті її відеозапис, спонукає студентів обмінятися першими враженнями про виступ і лише потім ознайомлює їх з авторським детальним аналізом програми, супроводжуючи його відеозаписом, зупиняючись і коментуючи окремі моменти музично-хореографічного твору;

2) тренер заздалегідь готує на інше заняття відеозапис виступу власної команди (доречний її хронометраж) і пропонує студентам колективно обговорити його за 2–3 критеріями карти оцінювання. 1 і 4 ознаки випускаються, бо музично-хореографічна композиція та атрибутика створюється і контролюється керівником-постановником і приймається без коректури з боку виконавців. Студенти обирають за бажанням 1–2 ознаки (їх може призначати тренер), за якими уважно спостерігає, робить відповідні нотатки, по можливості фіксує час для зручності локалізації зауваження або досягнення. У такий

спосіб карта заповнюється колективно, а викладач уточнює й доповнює аналіз студентів;

3) для самостійної роботи здобувачам пропонується для аналізу інша спортивна програма. Вони додають до освоєних ще один критерій оцінювання танцю, розподіляють їх у групі, віддають колективно заповнену дидактичну карту на перевірку викладачеві. У межах самостійної роботи поступово (кожен у своєму темпі) майбутні хореографи вчаться оцінювати незнайомі композиції бального танцю та здають викладачеві для контролю результатів найвдаліший варіант індивідуально заповненої «Карти оцінювання виступу...» і відеозапис до нього (або покликання на відеозапис). Коли вся група виконала завдання, переходимо до четвертого кроку алгоритму методики роботи з дидактичними картами;

4) проведення ділової гри «Суддівська колегія обласного чемпіонату», яка проводиться за всіма вимогами суддівства спортивних бальних танців [5]. Студенти-судді за картою оцінюють у реальному режимі нову композицію, запропоновану викладачем;

5) із метою актуалізації рефлексії студентів, яка входить до психофізіологічної компоненти естетичної культури майбутнього хореографа, вихованці оцінюють власний виступ у команді за естетико-виражальним і естетико-технічним критеріями та обговорюють результати (за власної ініціативи) наодинці з педагогом, щоб визначити об'єктивність самооцінки та перспективи подальшої роботи над удосконаленням своєї виконавської майстерності;

6) на останньому етапі процесу опанування дидактичних карт студенти не лише оцінюють виступи команди формейшн, але й формулюють власні пропозиції щодо усунення виявлених недоліків і вдосконалення естетико-композиційних й естетико-виражальних властивостей музично-хореографічного твору (на кшталт «Я б зробив так...», «Було б виразніше, якби...» тощо).

Висновки з даного дослідження. Отже, ми розкрили теоретико-методичні аспекти формування естетичної культури майбутніх хореографів у команді формейшн на засадах конвергентності формальної професійної і неформальної мистецької освіти (на прикладі народного ансамблю спортивного бального танцю «Грація», заснованого і керованого

заслуженим працівником культури України П. С. Горголем). Авторська систематизація естетичних властивостей формейшн (естетико-композиційні, естетико-виражальні, естетико-технічні, естетико-атрибутивні) дозволила розробити карту оцінювання виступу команди спортивного бального танцю як дидактичного засобу формування естетичної культури майбутніх хореографів, а також створити алгоритмізовану методику роботи з нею у формальному та неформальному режимі професійної підготовки фахівців.

Подальших наукових розвідок потребують принципи, психолого-педагогічні умови та методи формування естетичної культури майбутніх хореографів у професійній підготовці в закладах вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Благова Т. О. Розвиток хореографічної освіти в Україні: історико-педагогічний концепт : монографія. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2020. 488 с.
2. Горголь П. С. Формейшн як синтез мистецтва і спорту. *Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 7-8 жовт. 2019 р.) / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2019. С. 30–34.
3. Гриценюк Р. А. Формейшн в танцювальному спорті: техніко-композиційні особливості. *Мистецтвознавчі записки*: зб. наук. пр. / гол. ред. О. С. Афоніна. Київ : НАКККиМ, 2021. Вип. 40. С. 83–88.
4. Кеба М. Є. Естетична виразність спортивного бального танцю. *Культура і сучасність* : альманах. Київ : НАКККиМ, 2019. Вип. 2. С. 102–106.
5. Осадців Т. П. Система суддівства бальних (спортивних) танців : лекція для студентів III курсу ФПО спеціальності 024 Хореографія з дисципліни «Теорія і методика викладання бального танцю». Львів, 2018. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/16596/1/>
6. *Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 024 Хореографія для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти* : наказ МОН України за № 358 від 04 березня 2020 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/03/024-choreografia-B.pdf>
7. Сіньгін Лю. *Виховання естетичної культури майбутніх хореографів у позааудиторній діяльності університету* : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Міжрегіон. акад. управління персоналом. Київ, 2017. 217 с.
8. Сотська Г. І. *Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в педагогічних університетах* : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. Київ, 2014. 456 с.
9. Сулаєва Н. В. Конвергентність різних видів освіти студентів психолого-педагогічного факультету Полтавського

національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. *Естетика і етика педагогічної дії* : збірник наук. пр. Полтава; Київ, 2018. Вип. 17. С. 119–127.

10. Сулаєва Н. В. Конвергентність формальної, неформальної та інформальної професійної освіти бакалаврів спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). *Змістовий складник формальної професійної освіти вчителів музичного мистецтва (I освітній рівень)* : монографія/ПНПУ імені В. Г. Короленка; ред. : Н. В. Сулаєва (наук. ред.), Г. С. Левченко (гол. ред.), О. О. Лобач (відповід. ред.). Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. С. 11–19.

11. Титаренко В. П. *Теорія і практика формування естетичної культури майбутніх учителів трудового навчання засобами українських народних промислів* : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2010. 509 с.

12. Томашевський В. В. *Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти* : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Хмельницька гуманітарно-пед. академія МОН України. Хмельницький, 2020. 792 с.

13. Шариков Д. І. Естетична теорія сучасного танцю та балету. *Актуальні проблеми історії теорії та практики художньої культури. Мистецтвознавство* : зб. наук. пр. Київ : НАКККиМ, 2013. Вип. 30. С. 232–238.

14. Holt J. Sport as art, dance as sport. *AUC Kinanthropologica*. 2017. Vol. 53, № 2. P. 138–145.

References

1. Blahova, T. O. (2020). *Rozvytok khoreohrafichnoi osvity v Ukraini: istoryko-pedahohichnyi kontsept [Development of choreographic education in Ukraine: historical and pedagogical concept]*: monohrafiia. Poltava: TOV «ASMI» [in Ukrainian].
2. Horhol, P. S. (2019). *Formeishn yak syntez mystetstva i sportu [Formation as a synthesis of art and sport]*. In *Khudozhni praktyky ta mystetska osvita u kroskulturnomu prostori suchasnosti [Artistic practices and art education in the cross-cultural space of modernity]*: materialy V Vseukr. nauk.-prakt. konf. (pp. 30-34). Poltava: Poltav. V. H. Korolenko nats. ped. un-t [in Ukrainian].
3. Hrytseniuk, R. A. (2021). *Formeishn v tantsiuvalnomu sporti: tekhniko-kompozytsiini osoblyvosti [Formation in dance sports: technical and compositional features]*. In Afonina, O. S. (Ed.), *Mystetstvoznachchi zapysky [The artknowing notes]*: zb. nauk. pr. (Vol. 40, pp. 83-88). Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].
4. Keba, M. Ye. (2019). *Estetychna vyraznist sportyvnoho balnoho tantsiu [Aesthetic expressiveness of sports ballroom dance]*. In *Kultura i suchasnist [Culture and modernity]*: almanakh (Vol. 2, pp. 102-106). Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].
5. Osadtsiv, T. P. (2018). *Systema suddivstva balnykh (sportyvnykh) tantsiv [Ballroom (sports) dance judging system]*: lektsiia. Lviv. Retrieved from <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/16596/1/> [in Ukrainian].
6. *Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 024 Khoreohrafiia dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [About the approval of the standard of higher education in the specialty 024 Choreography for the first (bachelor) level of higher education]*: nakaz MON Ukrainy za №358 vid 04 bereznia 2020 r. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/03/024-choreografia-B.pdf>

gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/03/024-choreografia-B.pdf [in Ukrainian].

7. Sintin, Liu. (2017). *Vykhovannia estetychnoi kultury maibutnikh khoreografiv u pozaaudytornii diialnosti universytetu [Education of Aesthetic Culture of Future Choreographers in Extracurricular Activity of the University]*. (PhD diss.). Kyiv [in Ukrainian].

8. Sotska, H. I. (2014). *Teoretychni i metodychni zasady formuvannia estetychnoi kultury maibutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva v pedahohichnykh universytetakh [Theoretical and methodological principles of the formation of aesthetic culture of future teachers of fine arts in pedagogical universities]*. (D diss.). Kyiv [in Ukrainian].

9. Sulaieva, N. V. (2018). *Konverhentnist riznykh vydiv osvity studentiv psykholoho-pedahohichnoho fakultetu Poltavskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni V. H. Korolenka [Convergence of different types of education of students of the Faculty of Psychology and Pedagogy of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University]. Estetyka i etyka pedahohichnoi dii [Aesthetics and ethics of pedagogical action]: zb. nauk. pr. (Is.17, pp. 119-127)*. Poltava; Kyiv [in Ukrainian].

10. Sulaieva, N. V. (2020). *Konverhentnist formalnoi, neformalnoi ta informalnoi profesiinoi osvity bakalavriv spetsialnosti 014 Serednia osvita (Muzychne mystetstvo) [Convergence of formal, informal and informal professional education of bachelors in specialty 014 Secondary education*

(Musical art)]. In Sulaieva, N. V., Levchenko, H. S., Lobach, O. O. (Eds.), *Zmistovyi skladnyk formalnoi profesiinoi osvity vchyteliv muzychnoho mystetstva (I osvitnii riven) [Content component of formal professional education of music teachers (I educational level)]*: monohrafiia (pp. 11-19). Poltava: Poltava V. H. Korolenka NPU [in Ukrainian].

11. Tomashevskiy, V. V. (2020). *Teoretychni i metodychni zasady formuvannia estetychnoi kultury maibutnikh dyzaineriv u zakladakh vyshchoi osvity [Theoretical and Methodical Principles of the Future Designers' Aesthetic Culture Formation at Higher Educational Institutions]*. (D diss.). Khmelnytskyi [in Ukrainian].

12. Tytarenko, V. P. (2010). *Teoriia i praktyka formuvannia estetychnoi kultury maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia zasobamy ukrainskykh narodnykh promysliv [Theory and practice of forming the aesthetic culture of future teachers of labor education by means of Ukrainian folk crafts]*. (D diss.). Poltava [in Ukrainian].

13. Sharykov, D. I. (2013). *Estetychna teoriia suchasnoho tantsiu ta baletu Aesthetic theory of modern dance and ballet. In Aktualni problemy istorii teorii ta praktyky khudozhnoi kultury. Mystetstvoznavstvo [Actual problems of the history of the theory and practice of artistic culture. Artknowing]: zb. nauk. pr. (Vol. 30, pp. 232-238)*. Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].

14. Holt, J. (2017). Sport as art, dance as sport. *AUC Kinanthropologica*, 53, 2, 138-145.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 23.10.2023